

1. DERECEDEKİ İKİ BİLİNMEYENLİ DENKLEMLER

$a, b, c \in \mathbb{R}$, $a \neq 0$, $b \neq 0$, x ve y değişken olmak üzere, $ax+by+c=0$ biçimindeki denklemlere birinci dereceden iki bilinmeyenli denklem denir. $ax+by+c=0$ denkleminin çözüm kümesi sonsuz tane sıralı ikiliden oluşur. Çözüm kümesi analitik düzlemde bir doğru belirtir.

İKİ BİLİNMEYENLİ DENKLEM SİSTEMİ

$a_1x + b_1y + c_1 = 0$
 $a_2x + b_2y + c_2 = 0$
 sistemine iki bilinmeyenli denklem sistemi denir. Bu tür denklem sistemlerinin çözüm kümesi (eğer varsa) bulunurken iki farklı çözüm yapılabilir.

1. YOK ETME YÖNTEMİ

Bilinmeyenlerden herhangi birinin katsayıları eşitlenir, taraf tarafa çıkartılır.

Örnek...1 :

$x-y=9$
 $2x+y=23$
 sistemini sağlayan x değeri kaçtır?

$$\begin{array}{r} x-y=9 \\ + 2x+y=23 \\ \hline 3x=32 \Rightarrow x=32/3 \end{array}$$

Örnek...2 :

$(a+b-13)^{32} + (a-b-9)^{44} = 0$
 ise (a,b) ikilisini bulunuz.

$$\begin{array}{r} a+b-13=0 \\ + a-b-9=0 \\ \hline 2a-22=0 \Rightarrow a=11 \\ a=11 \Rightarrow 11-b-9=0 \Rightarrow b=2 \end{array}$$

Örnek...3 :

$$\begin{array}{l} 3x+y=5 \\ \frac{2x-3}{y}=2 \end{array}$$

sistemini sağlayan y değeri kaçtır?

$$\begin{array}{r} 2x-3=2y \Rightarrow 2x-2y=3 \quad / -3 \\ 3x+y=5 \quad / 2 \\ \hline -6x+6y=-9 \\ + 6x+2y=10 \\ \hline 8y=1 \\ y=1/8 \end{array}$$

Örnek...4 :

a ve b doğal sayılar olmak üzere, $(3a+2) \cdot (a+b) = 20$ ise $a+b$ en çok kaçtır?

$3a+2$	$a+b$	a	b	$a+b$
1	20	?	?	?
2	10	0	10	10
4	5	?	?	?
5	4	1	3	4
10	2	?	?	?
20	1	6	?	?

Örnek...5 :

$mx - (n+2)y = 5$
 $x + (m+n)y = 7$
 sistemini sağlayan (x,y) ikilisi $(2,-3)$ ise m,n değeri kaçtır?

$$\begin{array}{r} 2m - (-3)(n+2) = 5 \quad 2m+3n+6=5 \\ 2 + (-3)(m+n) = 7 \quad + 2-3m-3n=7 \\ \hline -m+8=12 \\ m=-4 \\ \downarrow \\ 2-3(-4)-3n=7 \\ 2+12-3n=7 \\ 3n=7 \\ n=7/3 \\ m \cdot n = -4 \cdot \frac{7}{3} = -\frac{28}{3} \end{array}$$

2.YERİNE KOYMA YÖNTEMİ

Denklemlerden herhangi birinde, değişkenlerden biri yalnız bırakılır ve bulunan bu değer, diğer denklemde yerine yazılır

Örnek...6 :

$$\begin{aligned} x + y &= 11 \\ 2x + 5y &= 34 \end{aligned}$$

sistemini sağlayan x değeri kaçtır?

$$x+y=11 \Rightarrow y=11-x$$

$$2x+5(11-x)=34$$

$$2x+55-5x=34 \Rightarrow -3x=-21$$

$$x=7$$

Örnek...7 :

$$\begin{aligned} x-y &= 5 \\ |2x+y| &= 13 \end{aligned}$$

sistemini sağlayan y değerleri çarpımı kaçtır?

$$x-y=5 \Rightarrow x=5+y$$

$$|2(5+y)+y|=13$$

$$|10+3y|=13$$

$$10+3y=13 \quad \checkmark \quad 10+3y=-13$$

$$y=1$$

$$y=-23/3$$

$$y_1 \cdot y_2 = 1 \cdot \left(-\frac{23}{3}\right) = -\frac{23}{3}$$

Örnek...8 :

$$\begin{aligned} \frac{1}{y} + \frac{1}{x} &= 2 \\ \frac{3}{y} + \frac{2}{x} &= 5 \end{aligned}$$

ise x kaçtır?

$$-3 \left/ \frac{1}{y} + \frac{1}{x} = 2 \right.$$

$$\frac{3}{y} + \frac{2}{x} = 5$$

$$\frac{-3+2}{x} = 5-6$$

$$-\frac{1}{x} = -1 \Rightarrow \underline{x=1}$$

Örnek...9 :

$$\frac{a+b}{ab} = 3$$

$$\frac{3a-2b}{ab} = 4$$

ise a kaçtır?

$$\frac{a}{ab} + \frac{b}{ab} = 3$$

$$\frac{3a}{ab} - \frac{2b}{ab} = 4$$

$$-3 \left/ \frac{1}{b} + \frac{1}{a} = 3 \right.$$

$$+ \frac{3}{b} - \frac{2}{a} = 4$$

$$\frac{-5}{a} = -9+4 = -5$$

$$\underline{a=1}$$

HATIRLATMA

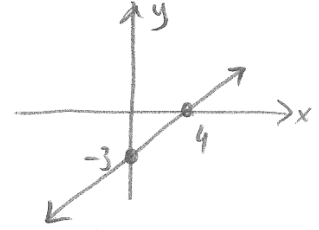
$ax + by + c = 0$ denkleminin çözüm kümesi sonsuz tane sıralı ikiliden oluşur. Çözüm kümesi analitik düzlemde bir doğru belirtir. Bu doğru çizilirken iki nokta bulmak yeterlidir. Bulunan noktaların birleştirilmesiyle doğru çizilmiş olur.

Örnek...10 :

Denklemleri verilen doğruların grafiklerini çiziniz.

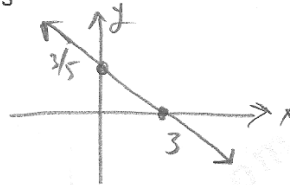
a) $3x-4y-12=0$

x	0	4
y	-3	0

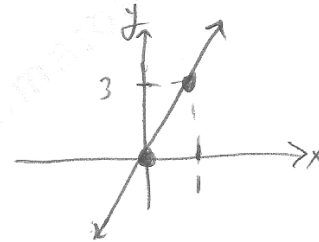
b) $x+5y=3$

x	0	3
y	3/5	0

c) $y=3x$

x	0	1
y	0	3

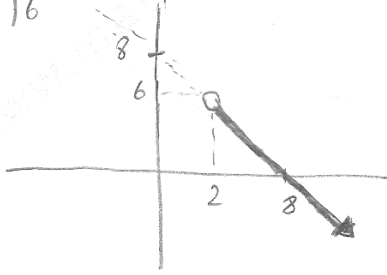

Örnek...11 :

Doğruları verilen koşulla beraber çiziniz.

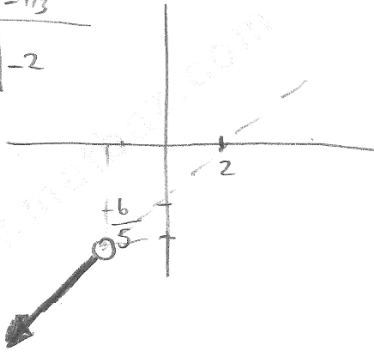
a) $x+y=8$ ve $x>2$

$$\begin{array}{c|c|c|c} x & 0 & 8 & 2 \\ \hline y & 8 & 0 & 6 \end{array}$$

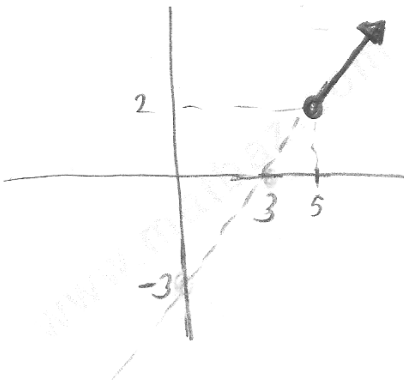
b) $3x-5y=6$ ve $y<-2$

$$\begin{array}{c|c|c|c} x & 0 & 2 & -4/3 \\ \hline y & -6/5 & 0 & -2 \end{array}$$

c) $x \geq 5$ ve $y-x+3=0$

$$\begin{array}{c|c|c|c} x & 0 & 3 & 5 \\ \hline y & -3 & 0 & 2 \end{array}$$

GENELLEME

$$\begin{array}{l} a_1x + b_1y + c_1 = 0 \\ a_2x + b_2y + c_2 = 0 \end{array}$$

iki bilinmeyenli denklem sisteminde her bir ifade bir doğru belirttiğinden, doğruların durumuna göre çözüm incelenebilir:

1) $\frac{a_1}{a_2} \neq \frac{b_1}{b_2}$ ise doğrular kesişir dolayısıyla tek çözüm vardır.2) $\frac{a_1}{a_2} = \frac{b_1}{b_2} = \frac{c_1}{c_2}$ ise doğrular çakışır dolayısıyla sonsuz çözüm vardır.3) $\frac{a_1}{a_2} = \frac{b_1}{b_2} \neq \frac{c_1}{c_2}$ ise doğrular paraleldir dolayısıyla çözüm yoktur.

Örnek...12 :

$(3m-2)x+4y=12$

$5x+(n-5)y=16$

denklem sisteminin çözüm kümesi sonsuz elemanlı ise $m+n$ toplamı kaçtır?

$$\frac{3m-2}{5} = \frac{4}{n-5} = \frac{-12/3}{-16/4}$$

$$\begin{array}{l} 12m-8=15 \\ m=23/12 \end{array} \quad \begin{array}{l} 16=3n-15 \\ n=31/3 \end{array}$$

$$m+n = \frac{23}{12} + \frac{31}{3} = \frac{23+124}{12} = \frac{147}{12}$$

Örnek...13 :

$x-my = 12$

$3x+5y = 21$

sisteminin çözümü boş küme ise m değeri ne olabilir?

$$\frac{1}{3} = \frac{-m}{5} \neq \frac{12}{21}$$

$$\begin{array}{l} -3m=5 \\ m=-5/3 \end{array}$$

Örnek...14 :

$$(a+7)x - ay = 12$$

$$2x + 3y = 25$$

denklem sisteminin çözüm kümesi tek elemanlı ise a seçimi nasıl olmalıdır?

$$\frac{a+7}{2} \neq \frac{-a}{3}$$

$$3a+21 \neq -2a$$

$$5a \neq -21$$

$$a \neq \frac{-21}{5}$$

$$a \in \mathbb{R} - \left\{ \frac{-21}{5} \right\}$$

UYARI

$ax + by = 0$ denklemi her x ve y değeri için sağlanıyorsa, $a=0$ ve $b = 0$ olmalıdır.

Örnek...15 :

$$(2x-y+5)a + (x+y)b = 0$$

eşitliği her a, b için doğru ise y kaçtır?

$$\begin{array}{r} 2x - y + 5 = 0 \\ -2 / x + y = 0 \\ \hline -3y + 5 = 0 \\ y = 5/3 \end{array}$$

Örnek...16 :

$(m-3)x + (n+1)y = 0$ denklemi her x ve y reel sayısı için sağlanıyorsa (m,n) ikilisi ne olmalıdır?

$$m-3=0 \quad n+1=0$$

$$m=3 \quad n=-1$$

$$(m,n) = (3,-1)$$

Örnek...17 :

m ve n tam sayılar olmak üzere

$$\frac{1}{n-m} + \frac{1}{n+m-10} = 1$$

eşitliğini sağlayan m ve n değerlerini bulunuz.

$$n-m \in \mathbb{Z} \quad n+m-10 \in \mathbb{Z}$$

$$\frac{1}{2} + \frac{1}{2} = 1$$

$$n-m=2$$

$$+ \quad n+m-10=2$$

$$2n-10=4$$

$$n=7 \Rightarrow 7-m=2 \Rightarrow m=5$$

Örnek...18 :

$$a+b=2$$

$$a+c=7$$

$$b+c=9 \text{ ise } a.b.c \text{ kaçtır?}$$

+

$$2a+2b+2c=18$$

$$a+b+c=9 \Rightarrow a=0 \Rightarrow b=2 \Rightarrow c=7$$

$$a.b.c = 0$$

Örnek...19 :

$$- / \quad a+2b=3$$

$$+ \quad a+4c=4$$

$$b-c=5$$

olduğuna göre, a kaçtır?

$$4c-2b=1$$

$$+ \quad 2 / \quad b-c=5$$

$$2c=11$$

$$c = \frac{11}{2} \Rightarrow a + 4 \cdot \frac{11}{2} = 4$$

$$a = 4 - \frac{44}{2}$$

$$a = \frac{-24}{2}$$

SAYILAR - 6

(BİRİNCİ DERECEDEKİ İKİ BİLİNMEYENLİ DENKLEM SİSTEMLERİ ERI)

Örnek...20 :

a, b, c negatif reel sayılar ve

a.b=12

a.c=3

b.c=4

olduğuna göre, a.b.c kaçtır?

$abc = 12 \cdot 3 \cdot 4$

$(abc)^2 = 12^2$

$abc = -12 \Rightarrow c = -1$

$c = -1 \Rightarrow a = -3$

$c = -1 \Rightarrow b = -4$

EŞİTSİZLİK GRAFİKLERİ

$ax + by + c < 0$ ifadesi koordinat düzleminde gösterilirken:

ADIM 1 $ax + by + c = 0$ alınarak grafiğe ait noktalar bulunur

ADIM 2 $<, >$ için kesikli, $\leq, \geq$ için sürekli şekilde grafik çizilir

ADIM 3 Grafiğe ait olmayan bir nokta deneyerek bölge bulunur

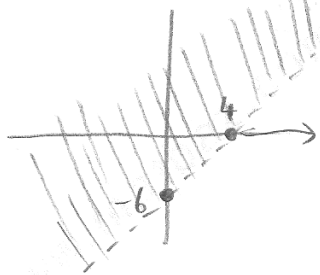
ADIM 4 Bulunan bölge taranır.

Örnek...21 :

$3x - 2y - 12 < 0$ eşitsizliğini düzlemde çiziniz

x	0	4
y	-6	0

(0,0) deneri z
 $-12 < 0$ (✓)
 ↓
 (0,0) içerecek şekilde tararız

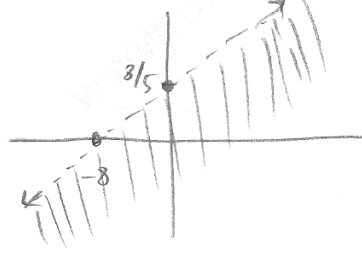

Örnek...22 :

$x - 5y + 8 \geq 0$ eşitsizliğini düzlemde çiziniz.

x	0	-8
y	8/5	0

(0,0) deneri z $8 \geq 0$ ✓
 (0,0) tarana içeri

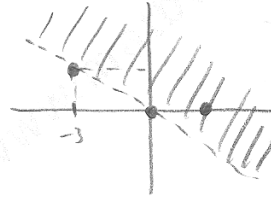

Örnek...23 :

$x + 3y > 0$ eşitsizliğini düzlemde çiziniz

x	0	-3
y	0	1

(1,0) deneri z
 $1 > 0$ (✓)
 tarana (1,0) içeri.

Örnek...24 :

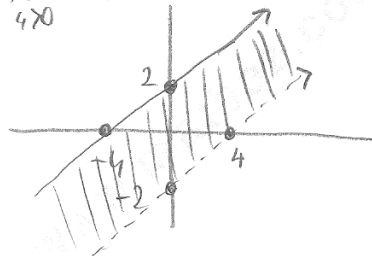
$x - 2y + 4 \geq 0$, $x - 2y - 4 < 0$ eşitsizlik sistemini düzlemde çiziniz

x	0	-4
y	2	0

(0,0) ↑ OK!
 $4 > 0$

x	0	4
y	-2	0

(0,0) ↑ $-4 < 0$
 OK!

SAYILAR - 6

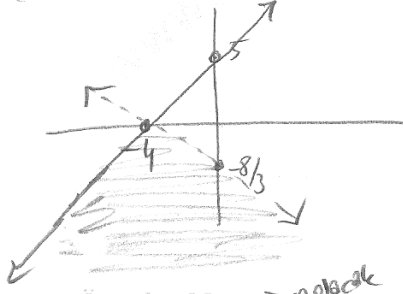
(BİRİNCİ DERECEDEKİ İKİ BİLİNMEYENLİ DENKLEM SİSTEMLERİ ERİ)

Örnek...25 :

$5x-4y+20 \geq 0$, $2x+3y+8 < 0$ eşitsizlik sistemini düzlemde çiziniz

$$\begin{array}{c|c|c} x & 0 & -4 \\ \hline y & 5 & 0 \end{array} \quad \begin{array}{c|c|c} x & 0 & -4 \\ \hline y & -8/3 & 0 \end{array}$$

(0,0) ok ✓   (0,0) X

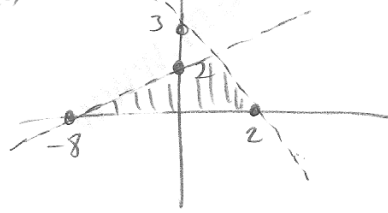

Örnek...26 :

$x-4y+8 > 0$, $3x+2y-6 < 0$ ve $y > 0$ eşitsizlik sisteminin düzlemde sınırladığı bölgenin alanını bulunuz

$$\begin{array}{c|c|c} x & 0 & -8 \\ \hline y & 2 & 0 \end{array} \quad \begin{array}{c|c|c} x & 0 & 2 \\ \hline y & 3 & 0 \end{array}$$

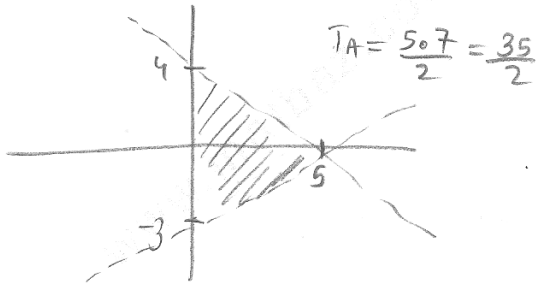
(0,0) ✓   (0,0) ✓

Örnek...27 :

$\frac{x}{5} + \frac{y}{4} < 1$, $\frac{x}{5} - \frac{y}{3} < 1$ ve $x > 0$ eşitsizlik sisteminin düzlemde sınırladığı bölgenin alanını bulunuz

(0,0) ✓   (0,0) ✓

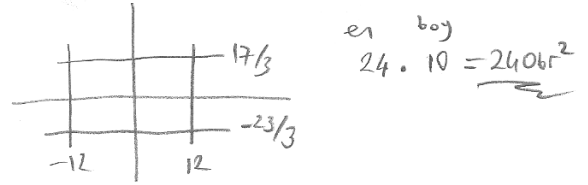
Örnek...28 :

$|\frac{x}{4}|=3$, $|y-\frac{2}{3}|=5$ eşitsizlik sisteminin düzlemde sınırladığı bölgenin alanını bulunuz

$$|x|=12 \rightarrow x=12 \vee x=-12$$

$$y-\frac{2}{3}=5 \vee y-\frac{2}{3}=-5$$

$$y=\frac{17}{3} \vee y=-\frac{13}{3}$$

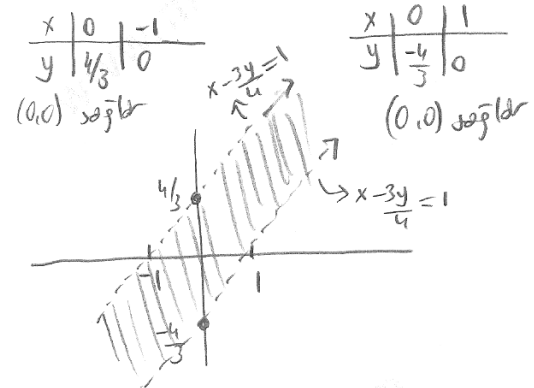

Örnek...29 :

$|x-3\frac{y}{4}| < 1$, eşitsizlik sisteminin düzlemde sınırladığı bölgenin alanını bulunuz

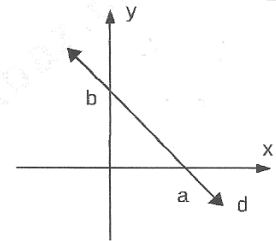
$$|x-\frac{3y}{4}| < 1 \Rightarrow -1 < x-\frac{3y}{4} < 1$$

$$-1 < x-\frac{3y}{4} \vee x-\frac{3y}{4} < 1$$

HATIRLATMA

Şekilde x eksenini A(a,0) ve y eksenini B(0,b) noktasında kesen doğrunun denklemi $\frac{x}{a} + \frac{y}{b} = 1$ olarak yazılabilir.

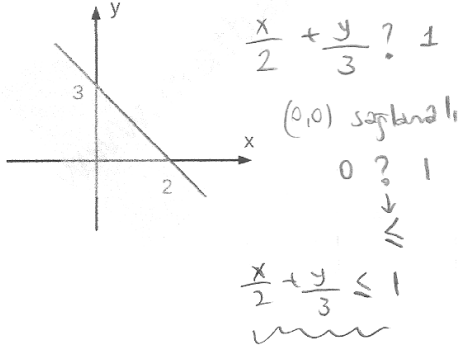
SAYILAR - 6

(BİRİNCİ DERECEDEN İKİ BİLİNMEYENLİ DENKLEM SİSTEMLERİ ERİ)

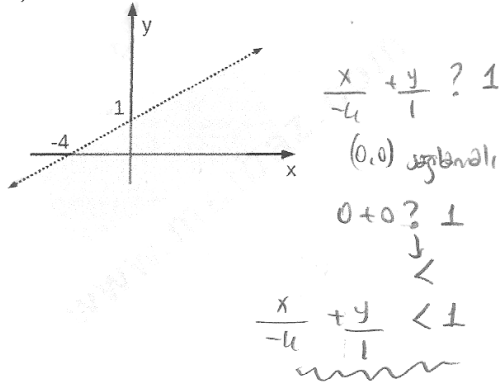
Örnek...30 :

Takip eden örneklerde taralı bölgeyi eşitsizlik sistemleriyle ifade ediniz.

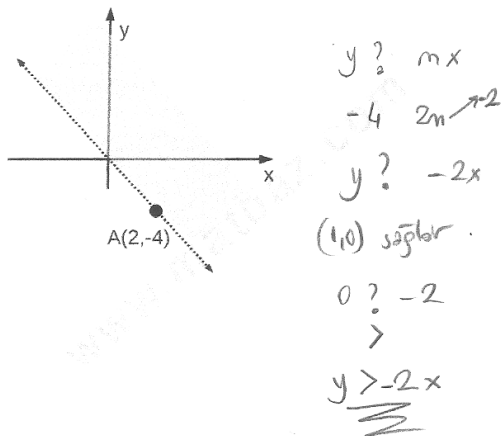
a)

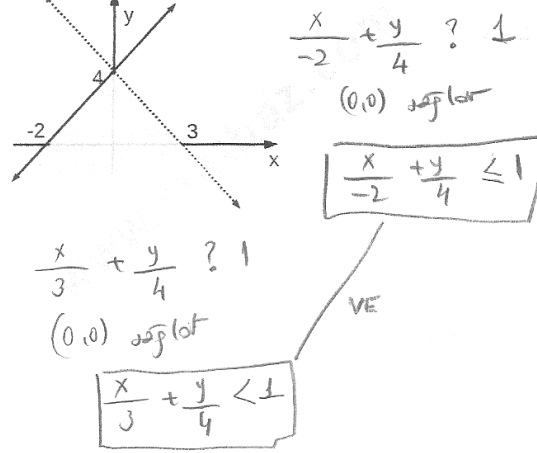
b)

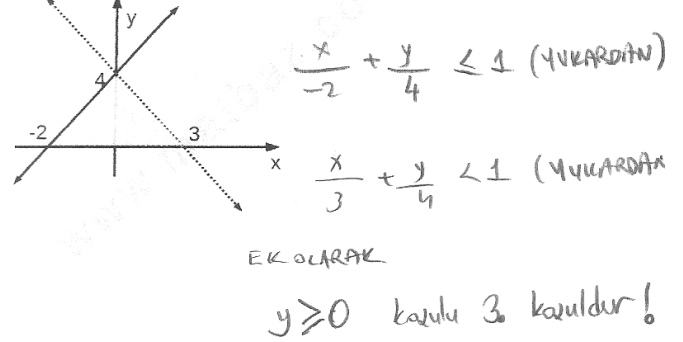
c)

d)

e)

SAYILAR - 6

(BİRİNCİ DERECEDEKİ İKİ BİLİNMEYENLİ DENKLEM SİSTEMLERİ ERİ)

DEĞERLENDİRME - 1

- 1) $2x - y = 8$
 $x + y = 13$
 olduğuna göre, $x \cdot y$ kaçtır?

$$\begin{array}{r} 2x - y = 8 \\ + x + y = 13 \\ \hline 3x = 21 \\ x = 7 \end{array}$$

$$\frac{31}{3} + y = 13 \Rightarrow y = \frac{8}{3}$$

$$x \cdot y = \frac{31}{3} \cdot \frac{8}{3} = \frac{248}{9}$$

- 2) $x + 2y = 4$
 $3x + y = 17$
 denklem sisteminin sağlayan (x, y) ikilisi nedir?

$$\begin{array}{r} x + 2y = 4 \\ -2 / 3x + y = 17 \\ \hline -5x = -30 \\ x = 6 \Rightarrow y = -1 \end{array}$$

$(x, y) = (6, -1)$

- 3) $2x + 3y - 28 = 0$
 $3x + 2y - 27 = 0$
 olduğuna göre, $x - y$ farkı kaçtır?

$$\begin{array}{r} x - y + 1 = 0 \\ x - y = -1 \end{array}$$

- 4) $2x - my = 6$,
 $nx + 3y = 3$
 denklem sisteminin çözümü $(1, 2)$ ikilisi ise (m, n) ikilisi aşağıdakilerden hangisidir?

$$\begin{array}{l} 2 - 2m = 6 \Rightarrow m = -2 \\ n + 6 = 3 \Rightarrow n = -3 \end{array}$$

$(m, n) = (-2, -3)$

- 5) $ax + y + 2 = 0$
 $2x + 3y + b = 0$
 denklem sisteminin çözüm kümesi sonsuz elemanlı olduğuna göre, $a + b$ toplamı kaçtır?

$$\frac{a}{2} = \frac{1}{3} = \frac{2}{b}$$

$$a = \frac{2}{3} \quad b = 6$$

$$a + b = \frac{2}{3} + 6 = \frac{20}{3}$$

- 6) $(3m-2)x + 4y = 12$
 $5x + (n-5)y = 16$
 denklem sisteminin çözüm kümesi sonsuz elemanlı olduğuna göre, $m + n$ toplamı kaçtır?

$$\frac{3m-2}{5} = \frac{4}{n-5} = \frac{12}{16}$$

$$16 = 3m - 15 \Rightarrow m = \frac{31}{3}$$

$$12m - 8 = 15 \Rightarrow m = \frac{23}{12}$$

$$m + n = \frac{23}{12} + \frac{31}{3} = \frac{147}{12}$$

- 7) $2x - ay = 12$
 $(a + 7)x + 3y = 32$
 denklem sisteminin çözüm kümesi boş küme olduğuna göre, a kaç olabilir?

$$\frac{2}{a+7} = \frac{-a}{3} \neq \frac{12}{32}$$

$$2(a+7) = -6 \Rightarrow a^2 + 7a + 6 = 0 \Rightarrow (a+6)(a+1) = 0$$

$$a = -6, a = -1$$

- 8) $(3a + 1)x + 3y - 8 = 0$
 $5x + y + 12 = 0$
 denklem sisteminin çözüm kümesinin boş küme olabilmesi için, a kaç olmalıdır?

$$\frac{3a+1}{5} = \frac{3}{1} \neq \frac{-8}{12}$$

$$3a+1 = 15 \Rightarrow a = \frac{14}{3}$$

- 9) $(m-3)x + (1+n)y = 0$ denklemin her (x, y) için sağlanıyorsa (m, n) ikilisi nedir?

$$\begin{array}{l} m-3=0 \quad 1+n=0 \\ m=3 \quad n=-1 \end{array}$$

$(m, n) = (3, -1)$

- 10) $xy - 3y = 2$ ise x in hangi değeri için y bulunamaz?

$$y(x-3) = 2$$

$$y = \frac{2}{x-3}$$

$x=3$ için y bulunmaz